

Regeringen och utrikespolitiken

Sovjetunionens regeringschef hr Kosygin besökte Sverige några dagar i juli. Besöket var av officiell natur, alltså ett statsbesök. Man kan undra vad denna egendomliga kvarleva från en annan tidsålder skall tjäna till, såvida inte besöken bara är avsedda att bilda bakgrund till artigheter länderna emellan. Särskilt ställer man frågan, när besöken icke utväxlas mellan respektive länders statschefer. Ty med all aktning för både den höge gäst som kom till Sverige och för hans värd, men ingen av dem är dock statschef. Man skulle kunna säga, att besöket ej rörde sig på allra högsta nivå.

Om både nyttan och lämpligheten av dylika möten kan diskuteras, är det dock tydligt, att när regeringen utfärdat inbjudan eller mottagit en sådan måste besöken försiggå enligt internationellt protokoll. Därför får vi se statsministern inspektera hederskompanier, vilket icke alldeles passar honom, och för den delen icke passade hr Kosygin heller. Men om internationell hövlighet fordrar ceremonier, skall de genomföras. Hövligheten bör utsträckas längre. Demonstrationer i form av exempelvis flaggskändning mot en person som mottagit en officiell inbjudan av den regering, som vårt land har, är under alla omständigheter förkastliga.

Detta innebär ej att den enskilde medborgaren solidariserar sig med vare sig inbjudaren eller — och man får förutsätta att det här icke gäller personen — den politik, som den inbjudnes land

för eller fört. Ej minst i sådana fall skall man välja rätt tid och rätta former för sin opposition. Vi har t.ex. all anledning att uppmärksamma och påtala, att våra egna regeringsmedlemmars resor alltmera har gått i österled; vi bortser då från nordiska resor eller utrikesministerns resor till FN. Hr Kosygin gjorde den artighetsgesten, att han redan nu inbjöd hr Erlander till ett nytt besök. Det måste ha varit ett utslag av den senares berömda skämtlynne som kom honom att enligt egen uppgift svara ”inte förrän efter 15 september”. Skulle orden tagas bokstavligt, vilket de mindre skämtsamma ryssarna förmodligen gör, innebar de, att hr Erlander, för den händelse han skulle komma att sitta kvar efter valen, avsåg att genast störta över till Moskva. Det är osannolikt, att han nu vidhåller den tanken.

Att hr Kosygin mottages med värdighet betyder vidare icke att vi solidariserat oss med vad Stalin gjorde med de baltiska staterna, ej heller att vi glömt Raoul Wallenberg, ej heller att vi är oberörda av den sovjetryska antisemitismen av i dag, ej heller att vi kan acceptera kulturpolitiken i en nation, som undertrycker verk av en Nobelpristagare eller låter författare med originalitet och patos dömas av politiska domstolar som landsförrädare. Vi kan göra affärer med en sådan nation, och veterligen är den en samvetsgrann handelspartner. Vårt handelsutbyte kan utvecklas ytterligare. Detta är naturligt, och därigenom uppehålls på korrekt sätt

kontakt med en stat som är vår granne. Men denna kan ej sälja sina åsikter, och vi vill ej köpa dess politik.

Därför är det mest orimliga med dessa högtidliga statsbesök de timmar, då de s.k. statsmännen sätter sig ned för att tala om politiska frågor eller göra gemensamma bedömanden. Man frågar sig om icke ambassaderna sköter sina sysslor. Vad fanns det för mellanhavande, litet eller stort, mellan Sverige och Sovjetunionen som icke respektive ambassadörer vet mycket mera om i minsta detalj än hrr Erlander och Kosygin? Tron att statsråd är kompetenta till allt är visserligen vitt utbredd, men blir icke mera riktig för den skull. Därför borde hr Erlander behandla sådana statsbesök som de konventionella företeelser de är och icke sitta ned till något förhandlingsbord. Ty att statsministern bjuder in en utländsk regeringschef för att denne skall få tillfälle att utöva press på svensk politik, i detta fallet till mera följsamhet med den sovjetiska, borde verkligen vara alldeles uteslutet.

Tyngdpunkten i de politiska samtalen tycks ha legat på att hr Kosygin tillät sig att blanda sig i svensk politik och att begära att Sverige skall erkänna Östtyskland. Detta skedde praktiskt taget till ackompanjering av de skott, varmed östtyska poliser brutalt sköt ned två män, som på olika ställen försökte komma över gränsen till Västtyskland. Om de begivit sig i båt till Sverige och påträffats på vår gräns hade detsamma

inträffat. De hade hänsynslöst skjutits. Med detta land, under ledning av en av de ödmjukaste Stalinanhängare som funnits, detta land där ofriheten är längre driven och den stenhårda militarismen är i princip hårdare än t.o.m. i Sovjetunionen, skulle Sverige upptaga närmare och mera vänskapliga förbindelser. Det är en idé som är varmt förordad av hr Hermansson och av en grupp socialdemokratiska riksdagsmän med hr Stellan Arvidsson i spetsen. Det är möjligt att denna grupp bibragt hr Kosygin tron att Sverige vore den plats i den fria världen som skulle vara mest lämpad för att härbärgera en trojansk häst. Man torde kunna lita på att hr Erlander avböjt att stå till tjänst.

Det bör observeras vad som i tysthet försiggick medan hr Kosygin var här. Ena timmen satt han med hr Erlander och diskuterade kriget i Vietnam, och statsministern förklarade efteråt att hans sovjetiska gäst varit djupt bekymrad inför möjligheten av att ett tredje världskrig skulle kunna bryta ut i Europa. Återkommen till Haga slott överlade gästen i telefon med sin medregent i Moskva om ryska trupper skulle användas eller ej för att med våld undertrycka det försök till självständighet gentemot Sovjetunionen som börjat i Tjeckoslovakien. Kanske skedde samtalen i själva verket från Harpsund. I varje fall borde hela händelseförloppet under dessa julidagar ha demonstrerat för hr Erlander, på vilken nivå han och hans regering står ifråga om gästande statsmän.

Efter Stockholm flög hr Kosygin till mötet i Warszawa.

Men fortfarande visade sig statsministern ha en fast tilltro till hr Kosygin. Ännu i början av augusti, då pressen på Tjeckoslovakien skedde med den ryska politbyråns samlade tyngd och då ryska trupper befann sig på tjeckoslovakiskt område, gjorde han gällande att påtryckningar med militära medel ej kunnat iakttagas. Vad som var uppenbart för alla, ville eller kunde han icke se. Han litade på hr Kosygin. Den 21 augusti på morgonen blev han korrigerad av verkligheten. Ryska trupper besatte Prag. Statsbesökens tid var förbi.

Den utrikespolitiska inriktning, som särskilt burit statsministerns signatur, var därmed avslöjad som förfelad. För det svenska folket, som litat på regeringens myckna tal om avspänning i Europa, kom detta avslöjande som en chock. Högerpartiets långt mera realistiska lägesbedömningar visade sig vara riktiga. Faran av att följa regeringens nedrustningslinje beträffande vårt försvar demonstrerades i ljuset av vad som hänt i Tjeckoslovakien. Regeringens både försvars- och utrikespolitik föll sönder över en natt. Det blir en uppgift för andra att också på detta område bygga nytt.